

چاودنيزې ژوبلې: اړين حقايق

مهم اندونه

- بمونه او چاودنې داسې ځانگړي ډول ژوبلې رامینځ ته کولای شي چې د جنگ څخه پرته بل چپرته کم لیدل کېږي
- باید دې ته چمتو وئ چې د ټولو لومړنیو حادثو نیمايي به په یو ساعت کښې د ننه روغتیایي پاملرنې ته اړتیا لري
- زیاتره هغه کسان چې خورا تپیان وي د لږ تپي کسانو څخه وروسته را رسېږي، ځکه چې دغه لږ تپي کسان د روغتیایي بیړنۍ مرستې (EMS) درجه بندي څخه نه تېرېږي او نږدې نه نږدې روغتونونو ته نېغ لار شي
- زیاتره ژوبلې د گڼ تېره شیانو څخه رامینځ ته شوي زخمونه او د پخ شیانو څخه رامینځ ته شوي خور او ژوبله وي
- په بند ځایونو (ودانیو، ستر گاریو، درنگونو) کښې چاودنې او \ یا د ودانیو د هډانو د نږدلو له امله خورا مرگ ژوبله رامینځ ته کېږي
- د چاودنو لومړني ډول زخمونه زیاتره په بند ځایونو کښې چاودنو څخه ژوندي پاتې کېدونکو کښې لیدل کېږي
- چاودنې مریضانو د وضع په اړه په مکرر ډول سره څارنه او ارزوونه ترسره کوي
- د چاودنې ټولې پېښې د کیمیاوي او \ یا رادیولوجیکي ککړتیا خپرونې امکان لري
- د چاودنې ښکار کس ته د رادیواکتیو ککړتیا لرلو د امکان له کبله د ټرایج او ژوند ساتونکو کړنلارو وړاندې کولو کښې ځنډ باید و نه کړای شي؛ پاملرنکو ته د دې خطر سره مخ کېدلو امکان لږ وي
- نړیوال احتیاطونه لومړنۍ مرسته وړاندې کوونکي او لومړنۍ مرسته ترلاسه کوونکي په اغېزمن توگه سره د رادیولوجیکي ثانوي ککړتیا څخه ژغوري
- هغه کسان چې د ژوبلو له کبله یې څرمن یا د رطوبو پردې غېر محفوظې شي، نو هغو لپاره د زېږي (hepatitis B) واکسین (په 7 ورځو کښې د ننه) او د عمر په مناسبت سره د تیتناس توکسایډ واکسین (که حالیه نه وي)

چاودنيزې ژوبلې

- لومړنۍ: بدني سطح باندې د خورا سېوا فشار قوت (د چاودنې څپې) لگېدلو له کبله ژوبله
  - د TM شلېدل، سړي ته زیان او د هوا بندېدل، د تشو کولمو ژوبله
- دوهم: د بم توغېدونکو ټوټو له کبله ژوبله (د بم ټوټې، الوتونکي ملبه)
  - تېره ټوټو له کبله خور او ژوبله، د ټوټه کېدو ژوبله، پخ ټوټو له کبله خور او ژوبله
- دریم: چاودنې د هوا له کبله د چاودنې ښکار کس لږې پرېوتلو څخه ژوبله
  - پخ \ تېره ټوټو له کبله خور او ژوبله، د هډوکو ماتېدل او د بدن اعضاء د پرې کېدلو ژوبله
- څلورم: چاودنې له کبله نورې ټولې ژوبلې
  - چیرېتېدو له کبله ژوبلې، سوځېدل، په وینې کښې د اکسیجن کمی، د زهر اغېز لاندې راتلل، له مخکښې نه شته ناروغي نوره سېوا کېدل

لومړنۍ چاودنيزه ژوبله

- د سړي ژوبله
  - نخښې نښانې یې د لومړۍ ارزونې پر مهال شتون لري، خو ولې تر 48 ساعتونو پورې ځنډ پکښې راتلی شي
  - د ککړۍ چاودنې لرونکو مریضانو کښې زیات عمومیت لرل راپور شوی دی، له 10% څخه سېوا د BSA سوځېدن، او په سر یا تنه کښې د ننه تلونکي ژوبله له بېلابېلو ځایونو څخه د وینې بهېدنه یا د یو ځای څخه د وینې بهېدنه کېدای شي
  - چاودنې نه وروسته هر هغه کس کښې امکان لري چې ضیق النفس، ټوخی، د وینو قی، یا د سینې درد محسوس کوي

- CXR: "پرېټي (butterfly)" په ډول
- د NRB ماسک، CPAP، يا ET نالی د لارې د اکسیجن سپوا بهاند ساتلو سره په وینه کېنې د اکسیجن کمی مخنیوی کېدلی شي
- د سړي ژوبلې په څېر د مایع مواد سنډالینت؛ د تشو تزریق یقیني کړئ خو له کچې سپوا حجم ورکولو څخه ډډه وکړئ
- خورا ډېر د وینې قی، د سا اخیستنې نالی د بندېدلو امکان یا سا اخیستلو کېنې ناکامي په صورت کېنې د سا په نالی کېنې د هوا لپاره نالی بوتللی
- په وړ توګه سره د هوا وتل یا د وینې خورا ډېر قی په صورت کېنې په انتخابي توګه سره د سا اخیستنې تکلیف لپاره نالی لګول په پام کېنې ونیسئ
- مثبت فشار له کبله د سړي د سوړو (alveolar) شلېدل یا د هوا لارې بندېدل خطر رامینځ ته کېدای شي
- د pneumothorax یا hemothorax په اړه کلینیکي بېلګه لرلو لپاره سملاسي د فشار ختمول
- عمومي بې هوښي ته اچولو یا د هوا منتقلي نه وړاندې د سینې پروفایلیکټیک نالی ورته لګول په پام کېنې ونیسئ
- د هوا لارې بندېدلو له کبله ګوزن، MI، د خپټې کلک درد، ږنډېدل، کوپېدل، د ملاتیر ژوبله، او ګوډېدل رامینځ ته کېدای شي
- د اکسیجن د سپوا بهاند په صورت کېنې؛ پرمخ ځملول، نیم-ګڅ اړخ، یا ګڅ اړخ باندې ساتل
- د اکسیجن هائیپریریک درملنې لپاره منتقلي په پام کېنې ونیسئ

• په خپټي کېنې ژوبله

- له ګیس څخه ډکې برخو ته ډېر زیان رسېږي (په خاص توګه د سترې کولمې لاندېنې برخه)
- په معدې کېنې سوري، د وینې بهېدنه (لر وینه بهېدنې څخه تر سپوا وینې بهېدنې پورې)، د فقرې پردې سره نږدې د شلېدنې ژوبله، د ماده غړو ژوبله، او د خوتو شلېدل
- هر هغه کس کېنې د خپټې په سیمه کېنې د ژوبلې امکان وي چې د خپټې درد، زړه خرابي، قی، د وینې قی، په مقعد کېنې درد، د متیازو سره تکلیف، په خوتو کېنې درد، یا د وینې په حجم کېنې غیر واضح کمی شکایات لري
- کلینیکي نخښې نښانې په پېل کېنې لر کېدای شي ترڅو په خپټه کېنې کلک درد یا ګزک خورا سپوا نشي

• د غور ژوبله

- چاودنې له کبله د غور پردې زخم تر ټولو عمومي لومړنۍ ژوبله وي
- د غور ژوبلې نخښې نښانې د مریض څخه معلومات وړاندې کېدو سره عموماً څرګنده وي (د سماعت قوت کېنې کمی راتلل، غوړونو کېنې اوازونه راتلل، د غور درد، چکر راتلل، د غور بهرنی نالی څخه د وینې بهېدل، د غور څخه نور مواد را بهېدل)

نوره ژوبله

- د کوم یو لاس یا پښې په حادثې کېنې پرې کېدل د ګڼ-نظامي ژوبلو لپاره نخښه نښانې وي
- موقتې توګه سره بې هوښي عامه وي او په اسانې سره نظر انداز کېږي
- خورا ککړتیا لرونکو ژوبلو په اړه د زخم بندولو کار ځنډول په پام کېنې ونیسئ، او د ټیټناس واکسین وضع په اړه ارزونه ترسره کړئ
- کمپارټمنټ سنډروم، د اعصابو د زخم له کبله توپېرونه، او د پښتورګو په تیزې سره کار پرېښودل د هډانیز نږېدنې، اوږدې مودې ازالې، شدید سوځېدنې، او لږډېر زهرجن کېدو سره تړاو لري
- صناعي او ترهګریز ډواړو ډول چاودنو کېنې د سا سره د ننه تلونکو زهر (CO، CN، MetHgb) تر اغېز لاندې راتلو امکان په پام کېنې ونیسئ
- د بچ کېدونکو یو سپوا سلنه به د سترګو سنگین ژوبلو سره مخ وي

خلاصه

- روغتون کښې څارنې، داخلې، يا اخراج په اړه کوم ټاکل شوي لارښودونه نشته
- له روغتون څخه ایستنه پرېکړې به متعلقه ژوبلو پورې هم تړاو ولري
- د حاملگې په 2م او 3یم درې میاشتیزو دورو کښې که وي نو د څارنې لپاره په روغتون کښې داخلې کړئ
- د ژوبلو، د سر ژوبلې، سترگې، غوړ، او اعصابي تناؤ سره تړاو لرونکو شکایاتو په اړه د نږدې نه څارنه کوئ
- مریضان چې د غوړ ژوبلې سره مخ وي کېدای شي چې غوړونو کښې اوازونو یا د کوپتیا شکایت ولري؛ نو هغوی سره اړیکې نیولو لپاره او ورته هدایات ورکولو لپاره کېدای شي له لیک څخه کار واخیستلی شي

دا ریښتیا پانزه د هغو موادو د لړۍ یوه برخه ده چې د ناروغي کنترول او مخنیوي مرکز (Centers for Disease Control and Prevention - CDC) له اړخه چاودنیزو ژوبلو په اړه چمتو کړي شوي دي. لا زیات معلوماتو لپاره، د CDC ویب پاڼې ته لار شئ: emergency.cdc.gov/BlastInjuries